

K monotematickému číslu o mládeži

Redakce a redakční rada Sociologického časopisu předkládají svým čtenářům monotematické číslo věnované problematice mládeže v socialistické společnosti.

Cílem tohoto čísla je seznámit odbornou veřejnost a všechny, kteří se ve své práci zabývají výchovou mládeže či prací s ní, se současným stavem sociologické práce orientované k řešení otázek výchovy, práce a života této významné věkové skupiny naší společnosti.

Hlavním důvodem, který vedl redakci a redakční radu Sociologického časopisu k rozhodnutí o přípravě a vydání tohoto monotematického čísla, byla snaha vyjádřit současné možnosti a meze využití sociologie mládeže při řešení praktických otázek výchovy mladé generace socialistické společnosti, zdůvodněných v usnesení KSČ i v materiálech SSM.

XIV. sjezd KSČ položil velký důraz na realizaci programu výchovy socialistického člověka. Není to náhoda. Právě v konkrétních podmínkách vývoje Československa jde o úkol vysoce aktuální. Vždyť ideologická práce, komunistická výchova mládeže, upevňování a rozvíjení norem socialistického způsobu života byly v druhé polovině šedesátých let podceňovány do té míry, že to vedlo k vytvoření situace příznivé pro šíření nemarxistických a často i antisocialistických idejí i ve vědomí naší mládeže. Zasedání ÚV KSČ zabývající se v r. 1972 úkoly v oblasti ideologické práce a v r. 1973 úkoly v oblasti výchovy mladé generace socialistické společnosti pak určila způsoby a metody, jimiž je třeba postupovat při výchovné práci vůbec a s mládeží zvláště.

Je pochopitelné, že tento zásadní úkol se dnes promítá i v zájmu stranických a dalších společenských organizací o systematické poznávání problémů života a práce, náborů, postojů i společenské aktivity různých skupin mládeže v ČSSR. Významnou aktivitu v tomto směru projevuje ÚV SSM, který od zadávání jednotlivých průzkumů (např. před 1. sjezdem SSM) přešel v r. 1973 k formulaci systematických požadavků adresovaných vědecko-výzkumné základně. Tyto požadavky nesporně působily jako jeden z nejsilnějších podnětů rozvoje vědecko-výzkumné práce v oblasti sociologie mládeže v ČSSR.

Ovšem ta část vědecko-výzkumné základny, s níž je možno počítat při řešení problematiky mládeže ze sociologického hlediska, je v rámci ČSSR i v jednotlivých zemích, tj. v rámci ČSR a SSR, stále značně roztržštěná, její práce není integrována a je jen málo koordinována. Za této situace je obtížné zajistit, aby úkoly a požadavky vyplývající pro sociologii mládeže z usnesení KSČ i z potřeb organizace mládeže byly splněny v potřebném rozsahu a kvalitě.

Uvedený nedostatek se přirozeně promítá i v tomto monotematickém čísle Sociologického časopisu. Jsme si vědomi, že současný stav sociologické práce zaměřené na problematiku mládeže v československé společnosti je poznamenán řadou potíží ve sféře teoretického přístupu k sociologickému pojetí mládeže, v oblasti metodologické „výbavy“ vědecko-výzkumné práce i v oblasti jejího tematického zaměření. Přes výrazné a často výslovné požadavky sociální praxe není ještě stále jasný vztah mezi vědecko-výzkumnými pracovišti a organizacemi zabývajícími se výchovou mládeže v praxi. Proto i způsob využívání výsledků vědecko-výzkumné práce je mnohdy poznamenán improvizací. Krize československé sociologie koncem šedesátých let se projevovala v sociologii mládeže nekritickým přejímáním nemarxistických teoretických východisek vědecko-výzkumné práce, jednostranným zdůrazňováním psychologického přístupu v řešení me-

metodologických problémů i řadou zjednodušených, objektivně chybných výporů o mládež socialistické společnosti. Rada z těchto nedostatků, i když nejednou kritizovaných, není dosud zcela překonána.

V tomto monotematickém čísle se to například projevuje absencí statí vycházejících z výzkumů dělnické mládeže v naší společnosti. Přestože jde o klíčovou problematiku, seriózní výzkumy této skupiny mládeže dosud chybí. Hlavním zdrojem tohoto nedostatku je podle našeho názoru skutečnost, že vědecko-výzkumná pracoviště orientovaná na řešení problematiky mládeže ze sociologického hlediska jsou ve své většině tak či onak napojena na vysoké školy a soustřeďují se proto především na ty úkoly vědecko-výzkumných plánů, které souvisejí se studující mládeží. I okolnost, že v současném pětiletém plánu výzkumu není problematika mládeže zařazena jako samostatný vědecko-výzkumný úkol, jehož řešení by umožnilo koordinovat a integrovat úsilí vědecko-výzkumných pracovišť, přispívá k některým disproporcím v zaměření výzkumného zájmu a ke vzniku „bílých míst“ při deskripci a analýze jednotlivých skupin mládeže naší společnosti.

Ani teoretická a metodologická výzbroj sociologie mládeže v ČSSR není v současné době plně integrována. Tato skutečnost znesnadňuje komparaci výsledků vědecko-výzkumné práce a prakticky znemožňuje zobecnění požadovaná společenskou praxí.

Uvádíme zde tyto skutečnosti proto, aby monotematická čísla o mládeži svým dílem přispěla ke zmenšení vzdálenosti, které ještě oddělují jednotlivá vědecko-výzkumná pracoviště a znesnadňují tak dokonalejší organizaci a využití výzkumné práce v praxi.

Současná situace však neznamená, že možnosti sociologie mládeže při poznávání problematiky jednotlivých skupin mládeže v naší společnosti jsou zanedbatelné. I při právě tohoto monotematického čísla se projevil velký rozsah vědecko-výzkumné práce v této oblasti a snaha orientovat tuto práci k potřebám společenské praxe. Počet shrnůvaných statí, článků, recenzí a informací daleko přesáhl maximální možný rozsah jednoho čísla Sociologického časopisu. Při výběru těch, které jsou otištěny, byla dána přednost příspěvkům zaměřeným k řešení zásadních teoretických a metodologických otázek, protože právě nedostatečná teoretická výzbroj může být hlavní překážkou pravdivosti, marxisticko-leninského, a tedy stranického charakteru konkrétní výzkumné práce.

Naše problémy jsou podobné problémům v jiných socialistických zemích. Sociologie mládeže a sociologické výzkumy mládeže se v posledních letech intenzivně rozvíjejí v bratrských státech socialistického tábora. Soudruzi zde řeší často velmi podobné otázky, jako jsou ty, jejichž řešení je aktuální pro československou sociologii mládeže. Proto byl výběr příspěvků obohacen pracemi sovětských, německých a bulharských sociologů.

Konečně je v tomto čísle otištěna řada konkrétních zpráv a informací, které mohou nejen přispět k posilování kontaktů mezi vědecko-výzkumnými pracovišti, ale i k intenzivnějšímu spojení výzkumné práce se společenskou praxí.

Vezmeme-li v úvahu, že publikace podobného druhu, jako je monotematické číslo Sociologického časopisu nemůže přes veškeré úsilí než zachytit současný stav, pokládáme za správné zdůraznit, že další vývoj sociologické práce orientované na otázky mládeže směřuje k překonání některých nedostatků projevujících se v současnosti. Ve stadiu projekčních příprav, realizace, v některých případech i zpracování a interpretace jsou výzkumné úkoly zaměřené na otázky postavení, úlohy, názorů i aktivit dělnické mládeže. Můžeme očekávat, že v nejbližší době budou i na stránkách tohoto časopisu uveřejněny výsledky řešení nových vědecko-výzkumných úloh.

Redakce a redakční rada
Sociologického časopisu